

Onderzoeksprojecten lopen stuk op praktische haalbaarheid

Doden eendagshaantjes binnen drie jaar geschiedenis

Met de actieve zoektocht naar een oplossing voor het doden van eendagshaantjes laat de pluimveesector zien dat ze zich terdege bewust is van haar maatschappelijke verantwoordelijkheid. Het is immers geen groot grof schandaal of dierwelzijnsprobleem, maar wel een ethisch vraagstuk. De oplossing is echter veel moeilijker en technischer dan gedacht.

Het doden van eendagskuikentjes is een noodzakelijk kwaad, omdat de haantjes die uit de broedeieren worden geboren de genen hebben van leghennen en daardoor totaal ongeschikt en onrendabel zijn voor de vleeskuikensector. Ze groeien veel te langzaam en hebben te weinig vet en spieren. Uit elke tien broedeieren komen maar vijf leghennetjes. Jaarlijks gaat het om 50 miljoen haantjes die

voor de sector geen waarde hebben. En het is niet alleen een probleem voor de gangbare bedrijven, ook biologische bedrijven ontkomen niet aan het doden van haantjes. De haantjes worden vergast en onder meer naar de dierentuin en de petfoodindustrie gebracht als voer voor dieren. Vroeger werden andere methoden gebruikt, maar die waren veel te dieronvriendelijk en werden verboden. Nu

bestaan er twee methoden: de shredder en de CO₂-vergassing. In Nederland wordt alleen de CO₂-vergassing toegepast. De kuikentjes die net uitgekomen zijn, gaan dan binnen 15 minuten door de gascabine en worden met CO₂ langzaam bewusteloos gemaakt en uiteindelijk sterven ze. Dit is voor het kuiken pijnloos en weinig stressvol. „Het grootste dierwelzijnsprobleem zit hem bij het scheiden

Eendagskuikens selecteren op basis van geslacht bij broederij Het Anker.

van de kuikens”, vertelt Geert Munnichs. Hij is onderzoeker bij het Rathenau Instituut en onderzocht voor het ministerie van Economische Zaken alternatieven voor het doden van eendagshaantjes. Hij was een van de verantwoordelijken voor het opstellen van het rapport ‘Op Eieren Lopen’ (2014): een verslag van de stakeholderdialoog over eendagshaantjes. Munnichs was ook co-auteur van het publieksonderzoek ‘Het doden van eendagshaantjes, kan dat niet anders?’ (2008, ook in opdracht van het ministerie). Dat onderzoek leverde geen eenduidig beeld op. Munnichs vervolgt zijn uitleg: „De net uitgekomen kuikentjes worden handmatig gesorteerd op geslacht door naar de cloaca te kijken. Dat is de grootste stressfactor. Ze gaan daarna meteen in de vergasser.”

Geen grof schandaal

Volgens Munnichs is het vooral deze ‘ongemakkelijke praktijk’ die de sector dwingt om een andere methode te vinden. „Vlak voordat we in 2008 met het publieksonderzoek startten, liet de bekende Engelse chef-kok Jamie Oliver tijdens een tv-programma haantjes vergassen. De aanwezige gasten stonden op hun achterste benen, maar uiteindelijk had het nauwelijks impact op ons onderzoek.” Wat Munnichs hiermee wil zeggen, is dat de maatschappij het vooral een ethisch vraagstuk vindt en geen grof schandaal. „Er zijn grotere dierwelzijnsproblemen, maar veel partijen voelen zich er wel ongemakkelijk bij. Voorlopig leidt het niet tot grote ophef bij het brede publiek. Maar dat kan in de toekomst zomaar omslaan.”

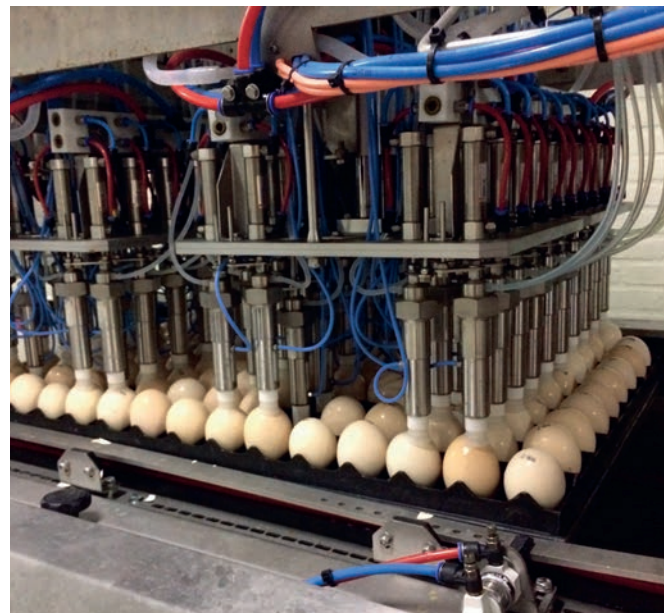
Overigens is het een kwestie die vooral speelt in landen als Nederland en Duitsland. Wereldwijd is het geen discussiepunt. Aangezien Nederland vooral voor de export produceert, zit de sector in een soort spaagat tussen de wereldmarkt en de nationale aandacht voor dierenwelzijn. Dit neemt niet weg dat de sector haar verantwoordelijkheid

wil dragen en zoekt naar een oplossing. Bovendien kan de ontwikkelde techniek geëxporteerd worden en dat zorgt ervoor dat de Nederlandse sector op elk gebied vooruitstrevend en koploper is.

Alternatieve methoden

„Het doden van haantjes is al heel lang een hot item in de sector”, zegt Anton Butijn, voorzitter Centrale Organisatie Broedeieren en Kuikens (COBK). „Vijftien jaar terug was het vooral de manier waarop gedood werd. Dat is nu geprofessionaliseerd en er is weinig op aan te merken. Het is nu een ethische kwestie geworden: hoe kun je het doden voorkomen, of een andere bestemming voor de haantjes vinden. Het laatste lijkt echter niet haalbaar. De zogenaamde combikip, een genetische andere kip die zowel leg- als vleeseigenschappen heeft, moet op alle terreinen teveel inleveren. De voederconversie en resultaten zijn te slecht.”

Het Wageningen UR-rapport ‘Verkenning van de marktkansen voor een combi-kip in Nederland’ (2009) bevestigt dat de combikip inderdaad weinig soelaas biedt. De kostprijs om eieren of vlees te produceren ligt eenvoudigweg te hoog en de opbrengst is te laag. Het blijkt zelfs dat als de huidige eendagshaantjes voor de pluimveevleeshouderij worden gebruikt, dit tegen een aanzienlijk lagere kostprijs kan dan die van de combikip. Maar ook dit is volgens Butijn geen oplossing: „Hiervoor moet een nieuwe afzetmarkt gecreëerd worden en dat zal een nichemarkt voor hooguit 2 miljoen dieren zijn. Wat doe je dan met de andere 48 miljoen haantjes?” Wageningen UR-onderzoekster Ferry Leenstra stelt in het rapport ‘Op Eieren Lopen’ dat de kans ook klein is dat de consument de afgemeste haantjes zal kopen vanwege het argument dat daardoor geen eendagshaantjes hoeven te worden gedood. Volgens haar is dat te veel een zieligheidsargument. Dit maakt alleen kans als ze op de markt wordt

In Ovo-geslachtsbepaling

In Ovo heeft een methode ontwikkeld waarmee eieren met mannelijke en vrouwelijk embryo's na tien dagen broeden van elkaar onderscheiden kunnen worden op basis van verschillen in bepaalde stoffen. Hiertoe wordt uit de bebroede eieren via een punctie een monster genomen dat op deze stoffen wordt onderzocht. Tot nog toe zijn nog niet alle stoffen onderzocht maar de resultaten zijn veelbelovend. In Ovo is van plan om vanaf begin 2017 in een legpluimveebroederij de machine te testen die het geslacht van een kuiken in het ei kan bepalen. „In februari 2016 willen we de techniek op kleine schaal getest hebben”, vertelt Wouter Bruins aan Pluimveeweb.nl. Bruins heeft samen met zijn compagnon Wil Stutterheim In Ovo opgericht. De voormalige biologie- en biomedische wetenschapstudenten vonden onlangs in het Deense Sanovo een partner om de machine te ontwikkelen. In welke broederij het eerste prototype in 2017 getest wordt, is nog onbekend. Overigens is de Duitse professor Maria-Elisabeth Krautwald-Junghanns van de Leipzig Universiteit ook bezig om een nieuwe techniek te ontwikkelen op basis van Near Infrared Raman spectroscopy dat de aderen in het bevruchte ei analyseert. Ze ontving van de Duitse overheid ruim een miljoen euro om deze techniek, die ook met een naald werkt, praktischrijp te maken. De Duitse landminister hoopte dat dit in 2017 al zou kunnen, maar er zijn te veel technische obstakels en vragen waardoor deze datum niet realistisch is. Nederland is in het onderzoek naar alternatieven verder gevorderd.

gebracht vanuit een totaalconcept als ‘nieuw ruig’, ‘slow food’ of ‘de eerlijke boerenkeuken’.

Geen genetische modificatie

In ‘Op Eieren Lopen’ worden nog verschillende andere oplossingen aangedragen. Genetische modificatie is een mogelijkheid, maar valt af vanwege gebrek aan maatschappelijk draagvlak. De biologische sector en Dierenbescherming zijn hier ook tegen. Daarnaast kent deze methode een te lange periode van ontwikkeling. Er zijn wel voorstanders die vinden dat er onderzoek gedaan moet worden om in kennis niet achterop te raken met landen buiten de EU. Zo is in Australië onderzocht hoe de vrouwelijke embryo's drager ►

De bekende Engelse chef-kok Jamie Oliver liet tijdens een tv-programma haantjes vergassen, maar dat leidde nauwelijks tot impact.

kunnen zijn van een fluorescerend eiwit om onderscheid te kunnen maken tussen hennetjes en haantjes. Bij een andere methode wil men door het aanpassen van onder meer het voer de ontwikkeling van vrouwelijke embryo's stimuleren. Maar bij deze methode blijven er nog steeds haantjes over die dan toch weer gedood moeten worden. De meest veelbelovende techniek lijkt geslachtsbepaling in het ei te zijn. En dan het liefst een techniek die de sekse van het ei kan bepalen vóórdat het broeden begint. Deze techniek is vooralsnog toekomstmuziek, maar geslachtsbepaling na een aantal dagen broeden, lijkt wel mogelijk. Vorig jaar waren er nog vier van dergelijke technieken in onderzoek: door Viscon, Vencomatic, onderzoeker De Ketelaere (KU Leuven) en In Ovo (TU Leiden). De Belgische techniek uit Leuven kan alleen witte eieren scannen en dat is niet praktisch. Ook bij de andere technieken blijkt het moeilijk om een techniek te ontwikkelen, die ook in de praktijk kan werken. De uitdaging is namelijk om dezelfde snelheid en nauwkeurigheid van scannen te realiseren die nu ook bereikt wordt bij het selecteren.

In Ovo

Een jaar later is er slechts één techniek overgebleven. Butijn: „De techniek waarop nu ingezet wordt, is die van In Ovo. Het geslacht kan bepaald worden na 10 tot 11 dagen broeden met een vrij grote nauwkeurigheid van 90 procent. Maar de techniek moet nog

verfijnd worden; 10 procent fout is teveel. De eis van de broeders is 99 procent. Dat is dezelfde nauwkeurigheid die nu met handmatige selectie bereikt wordt.” Om de In Ovo-techniek te ondersteunen, is vorig jaar een convenant ondertekend door het ministerie van Economische Zaken, In Ovo, TU Leiden, Dierenbescherming, COBK en LTO. Deze samenwerking ziet Butijn als een zeer positieve ontwikkeling en zorgt

haantjes, behoort straks ook het handmatig selecteren tot het verleden als het geslacht nog voor het uitkomen van de eieren wordt bepaald. Het is niet alleen vervelend werk, maar ook dure arbeid. Selecteren is namelijk een precies werkje en weinigen kunnen dit. Personeel wordt goed betaald en met de komst van een scanmachine kan op arbeid bespaard worden. Butijn: „Het zou mooi zijn als het goedkoper is, maar

Naast verlaging van arbeidskosten groeit ook de capaciteit van broederijen

dat Nederland voorop loopt: „Wanneer het product van In Ovo op de markt komt, zijn de broederijen verplicht om dit product te gebruiken. De techniek heeft echter tijd nodig om verder te ontwikkelen. Want afgezien van de nauwkeurigheid, is ook snelheid van selecteren en scannen nodig. De machine moet 40.000 eieren per uur kunnen verwerken. Een zelfde capaciteit heeft namelijk een gemiddeld team dat net uitgekomen kuikentjes handmatig sorteert. Als het geslacht ook nog eerder dan na 10 dagen bepaald kan worden, heeft het nog meer voordelen.”

Kostenneutrale techniek

Naast het niet meer hoeven te doden van

ons eerste streven is kostenneutraal. Naast een verlaging van de arbeidskosten neemt ook de capaciteit van de broederijen toe. Normaliter broeden eieren in 21 dagen uit, maar als al op 10 dagen of eerder het geslacht bepaald wordt, kan een broederij met dezelfde broedmachine meer eieren met leghennen uitbroeden.” Begin volgend jaar wordt volgens Butijn de machinebouwer betrokken bij het project. „We verwachten dat de machine over drie jaar praktijkrijp is. Dan zijn we af van de discussie. Voorlopig moeten we rustig afwachten. Een broedende kip moet je niet storen.” ■